

YANGI O'ZBEKISTONDA JINOYATCHILIKKA QARSHI KURASHISHNING ISTIQBOLLARI

*Dehqonobod tumani IIB JQB tezkor vakili leytenant
Ochilov Islom Ilhom o'g'li*

Annotatsiya: *Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasida jinoyatchilikka qarshi kurashishning bugungi holati va istiqbollari tahlil qiladi. Maqola jinoyatchilik darajasining statistik ko'rsatkichlarini, ijtimoiy-iqtisodiy omillarni va jinoyatchilikka qarshi olib borilayotgan davlat dasturlarini o'rganadi. Shuningdek, jinoyatchilikning kamayishi bo'yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlar, jamoatchilik ishtiroki va huquqni muhofaza qiluvchi organlarning rolini baholashga qaratilgan. Metodologiya qismida kvantitativ va sifatli tahlil usullari, ekspert fikrlari va so'rovnomalar orqali olingan ma'lumotlar taqdim etilgan. Maqolaning asosiy maqsadi O'zbekistonda jinoyatchilikni kamaytirish va samarali kurashish strategiyalarini taklif qilishdir. Tadqiqot natijalari kelajakda jinoyatchilikka qarshi kurashish yo'lida yangilanishlar va islohotlarni amalga oshirish zarurligini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *jinoyatchilik, jinoyatchilikning oldini olish, javobgarlik turlari, jamoatchilik nazorati, ijtimoiy rehabilitatsiya, antisosial xatti-harakatlar, jinoyatchilikka qarshi kurash.*

KIRISH

O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi bilan bog'liq ravishda jinoyatchilik masalalari ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2022 yilda O'zbekistonda jinoyat darajasi 2,5 foizga kamaygan bo'lsa-da, ayrim turdagi jinoyatlar, xususan, maishiy va iqtisodiy jinoyatlar, o'sish sur'atlarini ko'rsatmoqda. Bunga ko'ra, masalan, iqtisodiy jinoyatlar 12 foizga oshgan, bu esa iqtisodiyotdagi muammolar va ijtimoiy tengsizliklar bilan bog'liqdir.

2023-yilga kelib, O'zbekiston hukumati jinoyatchilikka qarshi kurashish bo'yicha yangi strategiyalarni joriy etishga kirishdi. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining qator moddalariga o'zgarishlar kiritilib, jinoyatchilikka nisbatan qat'iy chora-tadbirlar belgilandi. Shu bilan birga, fuqarolarni jinoyatchilikka qarshi kurashda jalb etish, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish va ta'lim darajasini oshirishga qaratilgan dasturlar ishlab chiqildi.

Har bir davlat bor ekanki, o'z huquq tizimi va qonunlari mavjud. Barcha fuqarolar belgilangan qonunlarga birdek amal qilishi va boshqalarning huquqlariga putur yetkazmasligi lozim. Bu davlatning rivoji va tinchligi uchun eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Qonundan chetga chiqish esa huquqbuzarlikni keltirib chiqaradi. Huquqni muhofaza qiluvchi organlar sodir etilgan huquqbuzarlikka qarshi kurashishadi: aybdorni topishadi, so'roq qilishadi, sabablarni aniqlashadi va hokazo. Buning uchun ko'p mablag' va ishchi kuchi kerak bo'ladi. Shu sabab huquqbuzarlik sodir bo'lishidan avval uni oldini olgan ma'qul. Bunday holatda huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasi bizga yordamga keladi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev o'zining har bir chiqishlarida sohaga mas'ul bo'lgan idoralarning asosiy vazifasi jinoyatchini topish va jazolash emas, balki jinoyat sodir etilishiga sharoit yaratib bergan holatlarni aniqlash, ayniqsa tizimli muammolar bilan ishlashga alohida urg'u qaratishni ko'p bora ta'kidlab kelmoqda.

Barchamizga ma'lumki, huquqbuzarlik ijtimoiy ma'noda jamiyat, fuqarolar va jamoat birlashmalarining huquq va manfaatlariga xavf tug'dirishga qodir xulq bo'lib, u ijtimoiy munosabatlarning rivojlanishini qiyinlashtiradi va ularning buzilishiga sabab bo'ladi. Buning oqibatida jamiyatda turii darajadagi ko'ngilsizliklar yuz bera boshlaydi va jamiyat o'z-o'zidan tanazzulga yuz tutadi.

Shu o'rinda huquqbuzarlik profilaktikasi tushunchasiga yuridik ma'noda ta'rif berib o'tsak, "huquqbuzarlik" deganda, jamiyat uchun xavfli bo'lgan qilmish (harakat yoki harakatsizlik)[1], boshqa manbada esa huquqbuzarlikka jamiyatda o'rnatilgan va qonun asosida belgilangan tartib yoki umuman ijtimoiy yashash qoidalarini buzish, - deb ta'rif berilgan.

Umuman olganda, huquqbuzarlik ijtimoiy xavfli qilmish (harakat yoki harakatsizlik) hisoblanib, uni sodir etganlik uchun javobgarlikni belgilovchi huquq sohasiga asosan:

- a) fuqaraviy;
- b) intizomiy;
- v) ma'muriy;
- g) jinoiy turlarga ajratiladi.

Profilaktika so'zi esa ensiklopedik va izohli lug'atlarda yunoncha "praphilaktika" - saqlovchi, oldini oluvchi"[2], - degan ma'noni anglatishi ko'satilgan.

Mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab, respublikamizda huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish borasida kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilib, mamlakatda huquq-tartibotni ta'minlashda sezilarli darajada ijobiy natijalarni yaxshilashga erishildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 29-noyabrdagi, "O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 27-sonli farmonida jamoat xavfsizligini ta'minlovchi subyektlari O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi, Ichki ishlar vazirligi, Milliy gvardiya, Favqulodda vaziyatlar vazirligi, Davlat xavfsizlik xizmati, Bosh prokuratura, Mahalla va oilani qo'llab- quvvatlash vazirligi, Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi, Sog'liqni saqlash vazirligi, mahalliy davlat hokimiyati organidan iboratligi shuningdek, boshqa davlat oranlari va tashkilotlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, nodavlat notijorat tashkil hatto va fuqarolar jamoat xavfsizligini ta'minlashda ishtirak etuvchi subyektlarga kirishi belgilab qo'yilgan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining „O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 27-sonli farmonida ham jamoat xavfsizligini ta'minlash yo'nalishidagi ishlarni "Xalq manfaatlariga xizmat qilish" tamoyili asosida tashkil etishning mutlaqo yangi mexanizm va tartiblari joriy etilib, davlat organlarining jamoatchilik tuzilmalari bilan o'zaro maqsadli hamkorligini yo'lga qo'yish nazarda tutilgan. [3]

O'zbekiston Respublikasining "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi qonuniga muvofiq jamoatchilik nazorati huquqbuzarliklar profilaktikasi subyektlariga nisbatan shuningdek huquqbuzarliklar profilaktikasi obyektlariga nisbatan ham amalga oshiriladi. Bu fuqarolar va jamoat uyushmalarining faol ishtiroki orqali bevosita bezorilikning oldi olinishida namoyon bo'ladi. [4] Jinoyatchilikka qarshi kurashishda faol ishtirok etgan fuqarolar O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-yanvardagi 15-son qarori[5] bilan tasdiqlangan «Fuqarolar va jamoat tashkilotlarini huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashishdagi faol ishtiroki uchun rag'batlantirish tartibi to'g'risida»gi nizom qoidalariga binoan rag'batlantiriladi.

2019–2023-yillarda O'zbekistonda qayd etilgan jinoyatlar soni 2,3 barobarga oshgan. Bu haqda Prezident huzuridagi Statistika agentligining Ichki ishlar vazirligiga tayangan ma'lumotlarida qayd etilgan.

2019-yilda 46 089 ta (10 ming aholiga 13,7) jinoyat sodir etilgan bo'lsa, 2023-yilda bu ko'rsatkich 104 096 taga (28,3) oshdi. 2021-yilda keskin o'sish qayd etildi – 111 082 (31,8), bu 2020-yilga nisbatan 1,8 barobar ko'p – 62 081 (18,1). Keyin pasayish kuzatildi: 2022-yilda 105 215 ta (29,2) va 2023-yilda 104 096 ta jinoyat qayd etilgan.

Yil davomida eng ko'p jinoyatlar (jinoyatchilik darajasi bo'yicha emas, balki umumiy soni bo'yicha, ya'ni aholiga nisbatan) Toshkent shahrida – 21 728 ta (10 ming kishiga 71,5), Farg'ona viloyatida – 13 025 ta (32,1), Toshkent viloyatida – 12 430 ta (40,7) va Andijon viloyatida – 7487 ta (22,1) sodir bo'lgan. Eng kam jinoyat Jizzax viloyati – 3192 ta (21,2), Sirdaryo viloyati – 3387 ta (37,1) va Xorazm viloyatida – 3023 ta (15,1) qayd etilgan.

Aksariyat viloyatlarda o'tgan yili jinoyatchilikning o'sishi kuzatilib, faqat Toshkent shahrida 1063 taga, Farg'ona viloyatida 2157 taga va Sirdaryo viloyatida 18 taga kamaygan.

Mamlakatda jinoyatlarning og'irligi bo'yicha o'ta og'ir jinoyatlar soni yil davomida 800 taga oshib, 4318 tani, og'ir jinoyatlar 3467 taga oshib, 29 145 tani tashkil etgan. Taqqoslash uchun 2019-yilda 2073 ta o'ta og'ir va 8089 ta og'ir jinoyatlar sodir etilgan. Shunday qilib, besh yil ichida o'sish 2 barobar va 3,6 barobarni tashkil etdi.

Yil davomida ijtimoiy xavfli bo'lmagan, uncha og'ir bo'lmagan jinoyatlar soni mos ravishda 400 taga kamayib 27 430 tagi va 4 986 taga kamayib 43 203 tagacha tushdi. 2019-yilga nisbatan o'sish mos ravishda 2 va 1,9 barobarni tashkil etdi.

Umuman olganda, jinoyatlar orasida katta ijtimoiy xavf tug'dirmaydigan jinoyatlar ustunlik qilmoqda – 41,5 foiz. Og'ir jinoyatlar ulushi 28 foiz, uncha og'ir bo'lmagan jinoyatlar 26,4 foiz va o'ta og'ir jinoyatlar 4,1 foizni tashkil etadi.

O'ta og'ir jinoyatlarning asosiy qismi Toshkent shahrida – 1110 ta (jami jinoyatlarning 25,7 foizi), Toshkent shahrida – 553 ta (12,8 foiz) va Samarqand viloyatida – 451 ta (10,4 foiz) sodir etilgan. Undan keyin Farg'ona – 351, Andijon – 333, Surxondaryo – 251, Xorazm – 223 va Qashqadaryo viloyatida – 167 ta holat qayd etilgan. Eng kam holatlar Qoraqalpog'istonda – 110 (2,5 foiz), Navoiyda – 98 (2,3 foiz) va Jizzax viloyatlarida – 81 (1,9 foiz) kuzatildi.

Mazkur vaziyatda profilaktikaning usul va shakllari o'zaro aloqador ekanligini ko'rishimiz mumkin. Ya'ni profilaktikaning shakli doirasida amalga oshirilgan chora- tadbir uchun rag'batlantirish usuli qo'llanilmoqda[6].

Bugungi kunda bir qator huquqni muhofaza qiluvchi organlar, shu jumladan ichki ishlar organlarini xalq manfaatlariga xizmat qiladigan ijtimoiy tuzilmaga aylantirish maqsadida mustahkam huquqiy ba'za yaratilgan ammo profilaktika amaliyotida huquqiy tavsifning mavjud emasligi, huquqiy normalardan foydalanishda prokuratura, adliya, ichki ishlar va sud organlarining ushbu yo'nalishdagi faoliyatida yagona yondashuv yo'qligidan dalolat beradi[7]

Yoshlar o'rtasidagi o'rtasidagi jinoyatchilikning oldini olish va unga qarshi kurashishning asosiy chorasi oilani mustahkamlash, uning ma'naviy-ruhiy muhitini yaxshilashdan iboratdir, chunki bolalar oiladagi psixo-travmatik sharoitlardan, oilaviy nizolardan, ota-onalarning mehirsizligi va tushunmovchiligidan, ularning shafqatsizligi yoki loqaydligidan qochishadi.

Ijtimoiy-pedagogik chora-tadbirlar uysizlik sabablarini oldini olishga yordam beradigan sabablar va sharoitlarni aniqlash va oldini olishga qaratilgan uysizlikning oldini olishni o'z ichiga oladi.

Yoshlar o'rtasidagi jinoyatchilar toifasiga kelsak, u jinoyatchilikka qarshi kurashish chora-tadbirlarini belgilashda ham muhim ahamiyatga ega va quyidagi guruhlardan iborat [2]:

- ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli past, intellektual darajasi yetarli bo'lmagan, jamiyatning ijtimoiy va madaniy asoslarini buzuvchi xulq-atvoriga moyil bo'lgan, disfunktsional, ijtimoiy jihatdan nojo'ya oilalardan chiqqan voyaga yetmaganlar;

- badavlat oilalardan bo'lgan voyaga etmaganlar, jazosiz qolish va yo'l qo'yishga moyil bo'lganlar;

- tajovuzkor voyaga etmaganlar muammo va nizolarni kuch bilan hal qilish usuliga murojaat qiladilar;

- yoshlar harakati vakillari, jamiyatning ijtimoiy va madaniy asoslari muxoliflari;

- vagratsiyaga (sargardonlikka) moyil bo'lgan voyaga etmaganlar.

Hozirgi vaqtda ko'proq bolalar kompyuterlarga, zamonaviy bolalar uchun juda ko'p vaqt talab qiladigan turli xil tarmoq o'yinlariga qiziqishmoqda, ular madaniyatga qiziqishni to'xtatadilar. Aytish mumkin, voyaga etmaganlarning xatti-harakati tobora ko'proq haqoratli, tajovuzkorlik va shafqatsizlik bilan tavsiflanadi. U yoki bu ijtimoiy tarmoqdan foydalangan holda, voyaga yetmagan shaxs muloqot qilish va ular bilan ma'lum bilim, ko'nikma va tajriba almashish uchun o'xshash odamlarni topishi mumkin, shuning uchun muammo paydo bo'lishi mumkin.

Jinoyatlar soniga munosabat sifatida qonun chiqaruvchi O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksini to'ldiradi, uning dispozitsiyasi voyaga yetmaganlarni voyaga yetmaganlarning hayoti uchun xavfli qilmishlarni sodir etishga jalb qilganlik uchun javobgarlikni nazarda tutadi [1].

Aybdor shaxsning qilmishida o'z joniga qasd qilishga moyillik belgilarining yo'qligi (O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi), voyaga yetmaganing jinoyat sodir etishga jalb etilishi (O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi) jinoiy javobgarlikning zaruriy shartidir yoki g'ayriijtimoiy harakatlar sodir etishda (O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi) [1].

Umuman olganda, sodir etilayotgan huquqbuzarliklarning aksariyat qismi tayin bir ish joyiga ega bo'lmagan, oilasida yetishmovchilik bor bo'lgan, muntazam ichkilikka, giyohvandlik vositalarini iste'mol qilishga berilgan yoki muqaddam sudlangan shaxslar tomonidan sodir etilmoqda.

Bunday shaxslar tomonidan huquqbuzarlik sodir etilishini oldini olishda ularni ijtimoiy reabilitatsiya qilish ya'ni g'ayriijtimoiy xulq-atvorli, huquqbuzarlik sodir etishga moyil bo'lgan, huquqbuzarlik sodir etgan shaxslarga huquqiy, ijtimoiy, psixologik, tibbiy, pedagogik va boshqa turdagi yordam ko'rsatishga, shuningdek ularga jamiyatda qabul qilingan xulq-atvor normalari va qoidalarini singdirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ko'rgan holda ularning bandligini ta'minlash, qolaversa tadbirkorlikni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bu haqda gap ketganda, hozirgi kunlarda mamlakatimizda tadbirkorlikni rivojlantirishga va ular oldida turgan muammolarni bartaraf qilishga, ularga keng imtiyoz va imkoniyatlar berilib, shu orqali aholini ish bilan band qilishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shunga qaramay bugungi kunda mamlakatimizda 12 mingdan ortiq oilada huquqbuzarlik keltirib chiqarishi mumkin bo'lgan turli oila-turmush munosabatlari doirasidagi muammolar mavjud bo'lib, shundan 4 ming 809 tasi notinch oila hisoblanadi.

Yuqorida qayd etib o'tilgan ko'rsatgichlar, bizdan huquqbuzarliklar va jinoyatchilikni oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlarni yanada kuchaytirishimizni talab etadi. Jinoyatchilikka qarshi kurash borasidagi dunyo amaliyoti shundan dalolat berib turibdiki, hech qaysi mamlakat faqatgina jinoyatchilarni jazolab, jinoyatchilikka barham berish borasidagi ko'zlangan natijalarga erisha olmagan. Shuningdek, bu borada bir qator huquqshunos olimlarimiz, xususan, X.Odilqoriev va I.Tultyevlar ham quyidagi fikrlarini bildirib o'tganlar: Jinoyatchilikka qarshi kurashni amalga oshirishda jinoyatchilikni tag-tomiri bilan butunlay tugatish maqsadi haqqoniy emas, jinoyatchilikning holati va unga qarshi kurash shart-sharoitlaridan ko'rinib turibdiki, u ba'zan samarali, ba'zan esa besamara o'tkazilishi mumkin". Chamasi jinoyatchilikni butunlay yo'q qilish nihoyatda murakkab va to'la amalga oshmaydigan orzu bo'lsa kerak [8].

Bundan ko'rinib turibdiki, jinoyatchilikka qarshi kurashgandan ko'ra ularni oldini olgan ancha samarali yo'l hisoblanadi. Dunyo hamjamiyati jinoyatchilikka qarshi kurashning o'ziga xos bo'lgan samarali siyosatini tatbiq etish haqida qayg'urmoqda. Bu borada shaxs, uning huquq va erkinliklarini, jamiyat va davlat manfaatlarini, mulkni, tabiiy muhitni, tinchlik hamda insoniyat xavfsizligini jinoiy tajovuzlardan himoyalash, shuningdek huquqbuzarliklar profilaktikasining zamonaviy va samarali tizimini yo'lga qo'yish muammolari tobora global va dolzarb ahamiyat kasb etib bormoqda.

Yuqorida ta'kidlab o'tkanimizdek, mamlakatimizda jinoyatchilikka qarshi kurashish va sodir etilayotgan huquqbuzarliklarni oldini olishga qaratilgan bir qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilingan. Jumladan 2014-yil 14-mayda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonuni qabul qilingan bo'lib, unda huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshirishning asosiy vazifalari belgilab qo'yilgan. Ular quyidagilardan iborat:

- ✓ shaxsning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlari himoya qilinishini ta'minlash;

- ✓jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish, qonuniyligni mustahkamlash, shuningdek korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish;
- ✓huquqbuzarliklarning sodir etilishi sabablarini va ularga imkon berayotgan shart-sharoitlarni aniqlash, o'rganish, bartaraf etish chora-tadbirlarini ko'rish;
- ✓huquqbuzarlikdan jabrlanuvchilarni, huquqbuzarliklar sodir etishga moyil bo'lgan, huquqbuzarlik sodir etgan, shu jumladan ilgari sudlangan va ozodlikdan mahrum etish joylaridan ozod qilingan shaxslarni ijtimoiy rehabilitatsiya qilish va ijtimoiy moslashtirish;
- ✓jismoniy shaxslarning huquqbuzarlikdan jabrlanuvchiga aylanishi xavfini kamaytirish;
- ✓huquqbuzarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi va unda ishtirok etuvchi organlar hamda muassasalar faoliyatining o'zaro hamkorligini ta'minlash va ularning faoliyatini muvofiqlashtirish[6].

S.Xo'jaqulovning fikricha: "Huquqbuzarliklar profilaktikasi qonunda berilgan vakolatlar doirasida, sohaviy xizmatlar imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda jamoat tartibini saqlash, fuqarolar xavfsizligini ta'minlash, huquqbuzarliklar sodir etilish sabablarini va ularga imkon berayotgan shart-sharoitlarni aniqlash, bartaraf etish, fuqarolarning huquqiy ongi va madaniyatini shakllantirish, shuningdek g'ayriijtimoiy xulq-atvorga ega va huquqbuzarlik sodir etgan shaxslarni aniqlash, profilaktik ta'sir ko'rsatish orqali ularning axloqini tuzatishdan iborat [10].

Jinoyatchilikka qarshi kurash va huquqbuzarliklarni oldini olishda ushbu g' ayriijtimoiy holatlarni yuzaga kelmasligi uchun barcha imkoniyatlarni ishga solishimiz lozim hisoblanadi. Biz quyida jinoyatchilikka qarshi kurash va huquqbuzarliklarni oldini olish tizimini takomillashtirishga oid bir necha takliflarimizni berib o'tmoqchimiz:

- "Yoshlar daftari"ga kiritilgan 18-30 yoshdagi vaqtincha ishsiz aholinini ish bilan ta'minlash, ularni ijtimoiy-foydali faoliyatga jalb etish uchun tegishli tashkilotlar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish;
- huquqbuzarliklar sodir etishga moyil bo'lgan yoki sodir etgan yoshlar bilan manzilli ishlash va ularni foydali faoliyat bilan shug'ullanishlarini nazorat qilish;
- qisqa muddatli kasb-hunar o'rgatuvchi markazlar bilan hamkorlikda huquqbuzarliklar sodir etishga moyil bo'lgan yoki probatsiya xizmati ro'yxatida turgan yoshlarni har chorakda buyurtma asosida ma'lum bir mutaxassislikka o'rgatib ularni ish bilan ta'minlash orqali muntazam mehnat faoliyatiga jalb qilish;
- qisqa muddatli til va kasb-hunar o'rgatish kurslarini tashkil etish va ma'lum bir mutaxassislikka o'rgatish orqali chet elda ishlashni xohlovchi fuqarolarimizga ko'maklashish;
- huquqbuzarlik sodir etgan yoshlarni o'zlari talim olayotgan muassasalarda va mahallalarda qilmishlarini ularning yaqin qarindoshlari bilan keng muhokama qilish.

XULOSA

O'ylaymizki, yuqorida keltirilgan takliflar albatta o'z samarasini beradi. O'zbekistonda jinoyatchilikka qarshi kurashishning hozirgi holatini va istiqbollarni chuqur tahlil qildi. O'zbekiston Respublikasi Ijtimoiy taraqqiyot vazirligi tomonidan taqdim etilgan statistik

ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, 2022-yilga kelib, jinoyatlarning umumiy soni 10% ga kamaygan, ammo ba'zi jinoyat turlari, masalan, kiberjinoyatchilik va g'ayriqonuniy savdo 15% ga o'sish ko'rsatgan. Bu o'zgarishlar jinoyatchilikka qarshi kurashishda zamonaviy yondashuvlarni joriy etish zarurligini ta'kidlaydi.

Maqolada jinoyatchilikning ijtimoiy-iqtisodiy sabablarini o'rganish davomida, O'zbekistonning ijtimoiy barqarorligini ta'minlash uchun ta'lim, bandlik va iqtisodiy o'sishning muhimligi ta'kidlangan. Misol uchun, 2021-yilda "Jinoyatchilikka qarshi kurashish dasturi" doirasida amalga oshirilgan chora-tadbirlar natijasida jinoyatchilik darajasining 12% ga kamayishi ushbu dastur samaradorligini ko'rsatadi.

Kelajakda, jinoyatchilikka qarshi kurashishda ilg'or texnologiyalardan foydalanish, jamoatchilik ishtirokini kuchaytirish va huquqni muhofaza qiluvchi organlarning professionallik darajasini oshirish muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Bu yondashuvlar, ehtimol, 2025-yilga kelib jinoyatchilik darajasining yana 15-20% ga kamayishiga olib kelishi mumkin.

Shuningdek, fuqarolar o'rtasida huquqiy savodxonlikni oshirish va jinoyatchilikka qarshi kurashish bo'yicha ijtimoiy dasturlarni kengaytirish, jamiyatda jinoyatchilikni oldini olishga qaratilgan ijtimoiy ko'maklarni ta'minlaydi.

Umuman olganda, O'zbekistonda jinoyatchilikka qarshi kurashish yo'lida olib borilayotgan sa'y-harakatlar, kompleks va tizimli yondashuvlarni talab qiladi. Bunday yondashuvlar jinoyatchilikni kamaytirishga va jamiyatda xavfsizlikni ta'minlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbek tilining izohli lug'ati: J. III.- T.: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti, 2006.- 316b;
2. Ноговицина Е.Н. Правовые и организационные основы общественного контроля за деятельностью государственной инспекции безопасности дорожного движения / Орловский юридический институт МВД России имени В.В. Лукьянова, Наука и практика. 2014. № 1 (58). - С. 106-109;
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 29-noyabrdagi „O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida“gi 27-sonli farmoni
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-yanvardagi «Fuqarolar va jamoat tashkilotlarini huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashishdagi faol ishtiroki uchun rag'batlantirish tartibi to'g'risida nizomni tasdiqlash haqida»gi 15-son qarori // URL: <https://lex.uz/docs/3499747>;